

Beteckning _____

Institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi

Åldersindelade grupper i förskolan

En intervjustudie om hur verksamma pedagoger ser på
denna gruppammansättning

*Elin Wikström & Linda Nordquist
December 2009*

Examensarbete B-nivå 15hp
Pedagogik

Pedagogik B: Examensarbete
Handledare: Vivi Rafaelsson
Examinator: Maria Andrén

Nordquist, Linda & Wikström, Elin (2009): *Åldersindelade grupper i förskolan – En intervjustudie om hur verksamma pedagoger ser på denna gruppammansättning*. Examensarbete i pedagogik B. Lärarprogrammet. Institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi. Högskolan i Gävle.

ABSTRAKT

Elin Wikström & Linda Nordquist

Åldersindelade grupper i förskolan

En intervjustudie om hur verksamma pedagoger ser på denna gruppammansättning

Antal sidor: 23

Avsikten med denna studie var att ta reda på pedagogers åsikter kring åldersindelade grupper i förskolan. Det som har undersökts är vilka för- och nackdelar det finns med denna gruppammansättning och av vilken anledning studiens pedagoger har denna indelning. Datainsamlingarna består av intervjuer med fyra verksamma pedagoger som arbetar på förskolor med åldersindelade barngrupper. Resultatet visar att det finns både för- och nackdelar med åldersindelade grupper, men att det till största delen är fördelar och mestadels praktiska sådana. Anledningen till att pedagogerna i studien har åldersindelad är för att verksamheten lättare kan anpassas efter ålder, likaså miljön och de aktiviteter de har med barnen. Både barnen och pedagogerna gynnas av denna gruppammansättning.

Nyckelord: Förskola, åldersindelad, gruppammansättning, pedagog

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
Begreppsdefinitioner	1
TIDIGARE FORSKNING	2
Vikten av samspel för barns sociala utveckling	2
Ålderns betydelse i samspel	2
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
METOD	6
Val av metod	6
Utformning av intervjufrågor	6
Beskrivning av undersökningsgrupp och urval	6
Etiska överväganden	7
Genomförande och behandling av insamlad data	8
Studiens tillförlitlighet	8
RESULTAT	9
Anledningen till åldersindelning	9
Har förskolorna alltid haft åldersindelning?	9
Verksamheten i åldersindelade grupper	9
Har förskolorna en åldersanpassad miljö?	10
Kontakten med andra åldrar	11
Läroplanen	12
Fördelar med åldersindelning	12
Nackdelar med åldersindelning	13
DISKUSSION	14
Metoddiskussion	14

Resultatdiskussion	14
Egna reflektioner	16
Vidare forskning	17
KÄLLFÖRTECKNING	18
BILAGA 1 – Intervjufrågor	
BILAGA 2 – Våra råd inför och under en intervju	

INLEDNING

Inom förskolan finns olika alternativ att dela in barnen på, antingen delas de in i åldersblandade eller i åldersindelade grupper. Under våra praktikperioder har vi mött många starka åsikter om just detta, om hur förskolans barn ska delas in. Vissa pedagoger har uppfattningen att det är bra med åldersblandade grupper medan andra anser att det är bättre med åldersindelade grupper. Genom intervjuer vill vi ta del av verksamma pedagogers åsikter om åldersindelade grupper i förskolan och undersöka vilka för- och nackdelar det finns med denna grupp sammansättning. Anledningen till att vi riktat in oss på denna gruppering är att fler och fler förskolor omorganiserar från åldersblandat till just åldersindelad. Varför har förskolorna åldersindelad och till vems fördel? Är det för att underlätta planering? Är det för att underlätta för pedagogerna? Eller för att barnen ska ha de bästa möjligheterna till utveckling och lärande? Enligt förskolans läroplan ska förskolan *"erbjuda barnen en i förhållande till deras ålder och vistelsetid väl avvägd dagsrytm och miljö."* (Lpfö98) Därför frågar vi oss även om förskolans miljö är anpassad efter ålder på vilket sätt i sådana fall.

För att skildra åldersindelad på ett så objektivt sätt som möjligt väljer vi att även visa litteratur om åldersblandat; alternativet och motsatsen till åldersindelad. Det som är en fördel för åldersblandat kan vara en nackdel för åldersindelad och omvänt.

Begreppsdefinitioner

Åldersindelade grupper

Med åldersindelade grupper menar vi när förskolans avdelningar är åldersavgränsade, det kan vara endast barn från samma årskull på en avdelning, eller som i denna studie småbarnsgrupper med barn från ett till tre år och storbarnsgrupper med ålder tre till fem år. En annan benämning är åldershomogena grupper.

Åldersblandade grupper

Med åldersblandade grupper menar vi barngrupper i förskolan med ålder från ett år till fem. Syskongrupper är en annan benämning.

Pedagog

Med pedagog menar vi både förskollärare och barnskötare, alltså de som arbetar i barngrupper på en förskola.

Småbarn

Med småbarn menar vi barn i åldrarna ett till tre.

Storbarn/Äldre barn

Med äldre barn och storbarn menar vi barn i åldrarna tre till fem.

Informant

Med informant menar vi pedagogerna som medverkat i undersökningen.

TIDIGARE FORSKNING

Vikten av samspel för barns sociala utveckling

Att samspel i förskolan är viktigt för barns sociala utveckling är väl känt. Det är dessutom viktiga strävansmål i förskolans läroplan (Lpfö 98). Enligt strävansmålen i läroplanen ska alla som arbetar i förskolan stimulera barnens samspel och sträva mot att barnen ska utveckla social och kommunikativ kompetens, kunna fungera i grupp och samspela med både barn och vuxna. Williams (2006) anser att barn hjälper varandra och lär av varandra i många olika situationer och sammanhang och byter tankar och idéer med varandra. Oavsett vänskapsstatus och ålder sker ett lärande mellan barnen. Ett samlärande kan vara så mycket mer än samarbete mellan kamrater, det är inte alltid en förutsättning att vara goda vänner för att barn ska lära av varandra. Barn får möjlighet att hantera och utveckla argument vid konflikter. Löfdahl (2004) påpekar att genom att barn är delaktiga i leken och tolkar varandras handlingar på olika sätt så lär barn av varandra. Leken ger barnet möjlighet till att lära sig socialt samspel, ansvarstagande, konfliktlösning samt turtagande och att lära sig att dela med sig (Löfdahl, 2007). Pramling Svensson och Sheridan nämner också detta men kallar det för *”de tre sociala lekreglerna, samförstånd, ömsesidighet och turtagande”* (1999, s.86). Författarna förklarar att ömsesidighet är att alla är jämställda oavsett ålder. Barnet behöver behärska detta för att leken ska hållas harmonisk. Samma författare påvisar att barn, genom att bland annat umgås med andra människor, samtala och leka, utvecklar kunskaper.

Ålderns betydelse i samspel

Lärande och lärare- samlärande

Vygotskys mest kända teori är den om lärande i proximala zonen, som innebär att barn utvecklas när de befinner sig i aktiviteter som är strax över dess kompetens och att barn lär i mellanskedet av vad de klarar själva och vad de behöver hjälp med. När barn samspelar med äldre barn och vuxna finns därför stor möjlighet till utveckling. Det sker en snabbare utveckling i samspel (Lindahl, 1998). Möjligheten till utveckling blir alltså större vid samspel med andra barn och vuxna, då ett barn möter ett annat som kommit längre i sin utveckling (Pramling Svensson, Sheridan, 1999). Peertutoring innebär ett samarbete mellan ett äldre och ett yngre barn eller mellan barn som anses ha olika hög kompetens inom samma område. Här är läraren ett barn istället för en vuxen och har inte lika stark auktoritet över ett annat barn i jämförelse med en pedagog. I detta får barnet större självsäkerhet i att få fram sina åsikter och kunskaper, ifrågasätta och att prova hypoteser (Williams, 2006). *”En ideal situation är när barn kan och får möjligheter att växla mellan båda rollerna, det vill säga både agera lärare och lärande”* (s.31). Däremot är inte fallet alltid att *”det är det mer kompetenta barnet som lär det mindre kompetenta. Det kan lika gärna vara tvärtom”* (Pramling Svensson, Sheridan, 1999, s.101).

Olika åldrar har olika behov, därför krävs det att man tillämpar olika pedagogik för olika åldrar (Lagrell, 1991), vilket stöder åldersindelade grupper. Alla har rätt till en meningsfull verksamhet, oavsett om barnet är ett år eller fem (Lagrell, 1991). Även läroplanen påvisar att *”förskolan skall erbjuda barnen en i förhållande till deras ålder och vistelsetid väl avvägd dagsrytm och miljö”* (Lpfö 98). Enligt Williams (2006) finns det få studier som beskriver hur och vad barn upp till 3 år lär av varandra. Vad som orsakar detta tror hon kan bero på att utvecklingspsykologiska teorier tidigare visat att yngre barn inte kan ta ett annat barns perspektiv och samspela med andra. Därför ska det alltså inte vara intressant att studera de små barnen i dessa aspekter. Men Williams anser att små barn visst kan ta en annans

perspektiv och att de tillsammans kan kommunicera och samspeka och jämföra sådant som de vill göra.

Anpassning

För att kunna fånga barnen bör man som pedagog anpassa verksamheten efter barnens ålder och mognadsgrad, anser Lagrell (1991). *"Barns kompetens är inte förutbestämd utan skapas beroende på barns intressen och behov och kan se olika ut för skilda barn"* (Löfdahl, 2004, s.29). Barn i olika åldrar har olika behov, olika möjligheter samt olika intressen. Dessa intressen, tillsammans med erfarenheter och personlighet bör vara utgångspunkt i aktiviteter som t.ex. läsning (Lagrell, 1991).

I jämförelse med åldersblandade grupper där det kan vara svårt att möta och stimulera varje barn i sin utveckling på grund av barnens olika åldrar och mognadsgrad, kan verksamheten i åldersindelade grupper anpassas efter barnens ålder. Men även i åldershomogena grupper skiljer sig mognadsnivån och gruppen bör ibland delas in efter mognad för att kunna ge alla barn det de behöver, så att de utvecklas efter bästa förmåga. I en åldersindeldad grupp kan miljö och material anpassas efter barns ålder, motorik och annan utveckling, vad barnen behöver öva. När barnen sedan byter avdelning får de möta en annan miljö och ett annat material som ger utvecklingsmöjlighet och som är anpassad för barnens aktuella ålder. Att som pedagog följa barnen över åldersindelade avdelningar gör också att de utvecklas i takt med att barnen utvecklas. Det krävs att pedagogen sätter sig in i de olika åldrarna och utmanar sig när det gäller att anpassa verksamheten efter barnens ålder (Lagrell, 1991). En fördel med åldersindelade grupper kan, enligt Lagrell (1991), vara att det underlättar för planeringen, jämfört med tvärgrupper i åldersblandat. Det är mindre tidskrävande och lättare att organisera med åldersindelade i denna jämförelse.

Begränsningar och möjligheter

Lagrell (1991) visar tydligt sin motvillighet till tvärgrupper. Hon anser att små barn inte gynnas av att vara i olika gruppformationer och möta olika pedagoger mer än en gång i veckan. Det är dessutom svårt att delge föräldrar information om varje barns dag, då pedagogerna "byter" barn. Utgångspunkten bör vara utvecklingsnivån för varje ålder, att man varken ställer för höga eller för låga krav på varje barn. Varje ålder har både möjligheter och begränsningar, påpekar hon. Ur en pedagogisk synvinkel ser hon svårigheter och begränsningar med att ha samling och läsning med en åldersblandad grupp (Lagrell, 1991). Lövdahl (2007) talar även hon om begränsningar, åtskillnad och relationer när det gäller ålder. Hon förklarar att begränsningar är när barn inte kan och inte får exempelvis vara med i lek. Åtskillnad förklaras som gruppindelningar av ålder och förklaringen till relationer är att de yngre får hjälp av de äldre, att de äldre har kontroll eller att de yngre inte är önskvärda. Doverborg & Pramling (1995) anser däremot att barns olikheter bör ses som möjligheter och inte som hinder i en lärande miljö och att barn, trots samma ålder, har olika erfarenheter och kan därför lära av varandra. Ett klassiskt exempel som Lagrell (1991) ger är situationen vid av- och påklädnad i hallen, då de äldre barnen kan vara förebilder samt hjälp till de yngre vilket man missar i åldersindelade grupper. För att inte missa ett liknade lärande moment så kan ett villkor med åldersindelade vara att barnen i spontana eller inplanerade gemensamma aktiviteter får mötas över åldrarna.

Rangordning och makt

Bland de första frågorna barn får är hur gamla de är och de får tidigt lära sig att visa sin ålder på fingrarna. Ålder blir en stor sak (Löfdahl, 2007). *"Förskolans verksamhet är till stor del uppbyggd på indelning i ålder och barnen blir tidigt varse att de äldre har vissa fördelar, att tillträde till aktiviteter är relaterat till ålder"* (Löfdahl, 2004, s.143). I den svenska förskolan finns en tradition att åldersindela, och barnen får snabbt lära sig att ålder är ett sätt att dela in sig, att med stigande ålder kommer större makt och kunskap. Pedagogerna är äldst på förskolan och bestämmer därför där och hemma är det föräldrarna som bestämmer av samma anledning. Traditionen med åldersindelning kan grunda sig i både praktiska skäl som pedagogiska. Numera fokuseras forskningen på barn som sociala aktörer snarare än deras ålder. Barn kan använda ålder som makt för att utesluta eller förlöjliga de yngre, eller för gemenskap och rangordning. Enligt en undersökning används åldern snarare för uteslutning än för att skapa gemenskap, något som går emot förskolans värdegrund, att alla har lika värde (Löfdahl, 2007).

Uteslutning

Ett socialt samspel innebär inte bara möjlighet till utveckling utan också konflikter och inne- och uteslutning, där kön och ålder spelar in (Löfdahl, 2007). Ålder kan användas för att få makt över sociala sammanhang och för uteslutning i lek. Det verkar även vara en statusfråga när man talar om ålder. De äldre barnen på förskolan har större status och makt än de yngre, vilket de inte är sena med att utnyttja. De yngre barnen utesluts ofta, pga. just ålder och kanske även utvecklingsgrad och kompetens. De anses mindre värda av de äldre barnen (Löfdahl, 2007). – *Du får inte vara med för att du är för liten och du kan inte* eller – *du stör*, är vanliga tillsägningar man kan få höra i förskolans lokaler av de äldre barnen. Lagrells (1991) uppfattning är att barn i lek tyr sig till barn i samma ålder. De äldre kan starta sin lek på en mer utvecklad nivå medan de yngre barnen mest stör, fortsätter hon.

Åldersblandade grupper

Liksom det finns för- och nackdelar med åldersindelade grupper, finns det för- och nackdelar med åldersblandade. Vinterek (2003) ger exempel från olika situationer med pedagogiska motiv som utgångspunkt. En fördel hon nämner är att när barnen arbetar med olika saker på olika nivåer i åldersblandade grupper blir konkurrens och konflikter mindre synligt. Det blir alltså svårare att jämföra sig med andra eftersom att gruppen är åldersblandad. Det blir också naturligt att arbeta med olika material och att ha kommit olika långt, vilket gör att "svaga" barn sticker ut mindre. Åldersblandade grupper ger också en möjlighet till att utvecklas från att vara den som blir omhändertagen och hjälpt, till den som faktiskt hjälper någon annan. Att barnen tillhör en åldersblandad grupp innebär att de måste samarbeta med olika åldrar och detta medför att de lär sig respektera varandra, oavsett ålder. Nackdelen kan då istället bli att samspelet, gemensamma diskussioner och samtal mellan barnen minskar om de arbetar med olika saker. Det blir även svårare för pedagoger att erbjuda kreativa uppgifter till varje individ.

Kärrby (1990) ser även hon både för- och nackdelar med åldersblandade grupper i förskolan. Hon anser att en åldersblandad grupp bidrar till en social samhörighet och gemenskap och att barnen lär sig tolerans och hänsyn bättre när de är tillsammans med barn i olika åldrar än när åldersgruppen avgränsas. Samtidigt skriver hon att det blir svårare att uppnå den pedagogiska målsättningen att utveckla barns intellektuella förmåga, när det handlar om aktiviteter som är styrda av vuxna. Hon påstår att i en grupp med stor åldersblandning så finns det mer social lek och större variation på aktivitet, men att aktiviteterna däremot inte blir lika målinriktade. Det blir svårt för personalen att utföra det pedagogiska arbetet på ett medvetet och planerat

tillvägagångssätt. Om det finns en mindre spridning i åldrarna går det lättare att arbeta mer målinriktat. Hon anser också att det är de äldsta barnen som särskilt får klara sig mycket på egen hand.

Vinterek (2003) anser att om kvalitén på pedagogiken i åldersblandade grupper ska kunna bevaras så krävs det fler vuxna i en grupp, än vad som redan finns. Då tvingas pedagogerna istället sänka kraven och utvecklingsmomenten blir färre.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med denna studie är att undersöka hur verksamma pedagoger ser på åldersindelade barngrupper i förskolan; vilka åsikter och erfarenheter de har av dessa.

Våra frågeställningar är:

- Vilka för- och nackdelar ser studiens pedagoger med åldersindelade barngrupper?
- Av vilken anledning har studiens pedagoger åldersindelade barngrupper?

METOD

I detta kapitel redovisas vilken metod vi använt och anledningen till valet, hur undersökningen genomfördes och studiens tillförlitlighet.

Val av metod

De tre metodalternativen vi hade att välja mellan var observation, enkätundersökning och intervju. Genom observation är det svårt att få fram pedagogers åsikter kring åldersindelade grupper i förskolan, vilket är vårt syfte. Med en enkätundersökning finns det inte möjlighet till spontana följdfrågor (Stukát, 2005), möjligtvis kan den istället ge oss mer genomtänkta och välformulerade svar. Med spontana följdfrågor finns en chans att få svar på oklarheter, vilket inte går i enkätundersökningar. En annan nackdel till enkät som metod är att den kan innebära mer tolkning av svaren för att det inte ges en chans till följdfrågor, varken för oss eller för informanten. Avsikten var att använda oss av en kvalitativ undersökning och valet stod då mellan observation och intervju. Intervju blev den valda metoden. Enligt Stukát (2005) ger intervju möjlighet till djupa och intressanta svar som förstärks med exempelvis tonfall och pauser, vilket kan ha inverkan på resultatet. Däremot kan det bli svårt att jämföra svaren för att informanterna inte håller sig till ämnet, men det ser vi inte som något stort hinder eftersom vi som intervjuar har möjlighet att hålla kvar fokus på ämnet.

Utformning av intervjufrågor och pilotstudie

Intervjufrågorna är halvstrukturerade, vilket enligt Stukát (2005) innebär att intervjun varken är ett öppet samtal eller ett strängt strukturerat frågeformulär. Intervjufrågorna är relativt öppna just för att intervjupersonerna ska ha en chans att öppna sig och dela med sig av så mycket som möjligt inom området. Valet av intervjufrågor utformades och färdigställdes i samråd med vår handledare och utifrån en pilotstudie. Vi valde att utföra vår pilotstudie på en verksam förskollärare som en försäkran på att frågornas ordning och utformning var bra. Efter att vi hade gått igenom intervjun med henne kom vi fram till att vi ville ändra ordningen på några frågor, tydliggöra andra och lägga till en fråga. Tillslut kändes intervjufrågorna färdiga, genomarbetade och utan stor risk för feltolkning.

Beskrivning av förskolor och informanter

Vi valde att utföra intervjuerna vid två förskolor på fyra verksamma pedagoger inom åldersindelade grupper, två som arbetar på en avdelning för äldre barn och två som arbetar på en avdelning för yngre barn. Anledningen till dessa val var att fyra intervjuer kändes som ett rimligt antal och att vi ville ha åsikter från pedagoger som arbetar med olika åldrar.

Pedagog 1 är förskollärare med mer än 20 års erfarenhet inom yrket. Hon har arbetat på samma förskola hela sitt yrkesliv men med olika ålderssammansättningar. Tidigare har hon jobbat på en tre- till fyraårsavdelning, femårsavdelning och syskonavdelning med ålder ett till fem. Nu arbetar hon på en avdelning med barn från ett till tre år.

Pedagog 2 är barnskötare och har arbetat inom yrket i över 20 år. Hon har stor erfarenhet av åldersindelade och har jobbat så i många år. På den avdelning där hon arbetar är barnen tre till fem år.

Pedagog 3 är förskollärare och har arbetat inom yrket i över 30 år. Hon har tidigare arbetat med åldersblandade grupper. Nu arbetar hon med åldersindelade grupper med barn i åldrarna ett till tre.

Pedagog 4 är förskollärare med mer än 20 års erfarenhet i yrket. Hon har arbetat både på småbarnsavdelning, i blandad åldersgrupp och nu arbetar hon på en avdelning med tre- till femåringar.

Miljöbeskrivning

Förskolan där pedagog 1 och 2 arbetar är uppdelad i två hus, med två avdelningar i varje hus. Det ena huset har åldersindelade grupper och det andra har åldersblandade. På småbarnsavdelningen är det 15 barn på två och en halv pedagog och på storbarnsavdelningen är det 22 barn på tre pedagoger.

Förskolan där pedagog 3 och 4 arbetar på har fem avdelningar; fyra åldersindelade och en åldersblandad. På småbarnsavdelningen där pedagog 3 arbetar finns 16 barn och tre pedagoger och på storbarnsavdelningen där pedagog 4 arbetar finns 20 barn på tre pedagoger.

Etiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådet (2002) bör man i samband med en undersökning ha kraven nedan i åtanke:

Informationskravet

Enligt informationskravet ska den som intervjuas informeras om studiens syfte, att det är frivilligt att delta och att de har rätt att avbryta när som helst under intervjun. Det ska också ges information om de forskningsansvarigas namn, vilken institution de tillhör, syftet med undersökningen, intervjuens genomförande i stora drag samt användningen och presentationen av resultatet.

Samtyckeskravet

Intervjuens deltagare bestämmer själva över sitt deltagande, hur länge och på vilka villkor de ska medverka. Beslutet om att delta eller avbryta får inte påverkas av forskaren och deltagaren ska kunna avbryta intervjun utan att följderna blir negativa.

Konfidentialitetskravet

Den som medverkar får vara anonym, alla uppgifter som lämnas kommer att behandlas konfidentiellt och privat information som kan identifiera personen kommer inte att redovisas. Det kan vara bra att fråga deltagarna i undersökningen om det finns intresse att veta var uppsatsen kommer att publiceras.

Nyttjandekravet

Det är endast tillåtet att använda den information som samlats in för forskningsändamål.

Vårt utförande av kraven

Informationen gavs genom telefonkontakt vid två tillfällen, första gången var ungefär två veckor innan intervjun skulle genomföras och andra gången var dagen innan. Mer detaljerad information gavs vid intervjutillfället. Via telefon presenterade vi oss först och informerade att vi studerar vid högskolan i Gävle och att vi skriver examensarbete om åldersindelade

grupper i förskolan. Vi delgav vårt syfte och vår metod och gav dem förfrågan om att ställa upp på intervjuer. Att intervjuerna skulle ta ungefär 20 minuter vardera och att informanterna kommer att vara anonyma meddelades också. Vid intervjutillfället informerades att det är frivilligt att delta, att de när som helst kan avbryta och återigen att de är anonyma. Dessutom talade vi om att all data endast kommer att användas till vårt examensarbete, att intervjun kommer att ta ungefär 20 minuter och att den kommer att spelas in på en bandspelare, som sedan kommer att arkiveras. Efter intervjun berättade vi var uppsatsen kommer att publiceras.

Genomförande och behandling av insamlad data

Vi har använt oss av våra råd (se bilaga 2) både före och under intervjuerna. Först togs telefonkontakt med två förskolor, som vi visste hade åldersindelade barngrupper, för att boka tid för intervju. Önskemålet var att intervjua en pedagog från en småbarnsavdelning och en från en storbarnsavdelning. När vi kom till förskolorna satte vi oss på en avskild plats, som informanterna valt ut. Vi talade om att vi båda ville närvara vid intervjun, så att en av oss kunde utföra intervjun medan den andra kunde anteckna svaren. Intervjun spelades även in på en bandspelare för att undvika att data skulle gå förlorad. Frågorna ställdes i den ordning som intervjuformuläret visar (se bilaga 1). Genom hela intervjun försökte vi hålla ett lugnt tempo och ha en avslappnad inställning för att inte stressa informanterna. Varje intervju tog ungefär 20 minuter.

Insamlad data delades upp genom att vi transkriberade två intervjuer var. Vid transkriberingen lyssnade vi av bandspelaren och antecknade ordagrant vad som sades. Svaren samlades från alla fyra pedagoger och delades in under rubriker som vi formulerat utifrån intervjufrågorna. Svaren skrevs om från talspråk till skriftspråk, för att få en lättläst text, och jämfördes för att sedan skrivas ihop till en text.

Studiens tillförlitlighet

Det finns en risk att informanternas svar kan tolkas på fel sätt och att de sanna åsikterna kanske inte kommer fram. Vi frågar oss också om informanterna svarar ärligt. Kanske ges svar som de tror att vi är ute efter eller för att de inte vill erkänna sina brister? Vi kan se både för- och nackdelar med att vara insatt i yrket och verksamheten. Fördelen kan vara att vi känner till de begrepp som kan uppstå i svaren och därför inte behöver ställa följdfrågor om dessa. Nackdelen, däremot, kan vara att vi *tror* att vi förstår och därför utelämnar följdfrågor som kanske kan ge oss tydligare svar. Om vi hade varit mindre insatta i yrket kanske vi fått mer utförliga svar. Stukát (2005) hävdar att informanternas dagsform kan ha en inverkan vid en intervju. Kanske kan detta eller vilken tid på dagen intervjuerna utfördes ha en påverkan på deras respons på frågorna? Slutligen vill vi påpeka att studien endast kommer att omfattas fyra pedagogers åsikter och resultatet kan därför inte generaliseras.

RESULTAT

Vi har valt att redovisa resultatet genom att göra rubriker utifrån intervjuernas frågeformulär. Pedagogerna gör vi ingen skillnad på, då vi är ute efter åsikter och inte vem som tycker vad.

Anledningen till åldersindelat

Den praktiska synvinkeln verkar vara den största anledningen till varför studiens förskolor har åldersindelade grupper. En pedagog anser att det blir praktiskt lättare att ha åldersindelade då de äldre barnen kan leka ifred utan att de yngre stör. Dessutom säger hon att man inte behöver plocka bort material i en grupp med äldre barn, vilket man i viss mån måste göra i en småbarnsgrupp. Hon nämner även att man kan ta till vara på den stund när de yngsta sover och fokusera på treåringarna då. När ett- och tvååringarna sover kan man ta fram exempelvis pärlor som treåringarna kan pyssla med. Det gynnar även de yngre när de vaknat, att komma upp till ett lugnare klimat. En annan pedagog påpekar att i en grupp med äldre barn kan man anpassa avdelningen så att materialet blir tillgängligt och inom räckhåll och att det är svårt att ha pärlor bland ettåringar. Att ha de äldre för sig själva ses som en fördel av en av pedagogerna. Hon anser att man har större möjligheter att göra saker, att man är med barnen på ett annat sätt och att de rutinsituationerna som är i en småbarnsgrupp inte uppstår. Dessutom tycker hon att de yngre, i en tre- till femårsgrupp, utvecklas mer när de är i en sådan grupp, att de leker på ett annat sätt och att de lär mycket av varandra. Hon tillägger att dessa barn i och för sig lär mycket av varandra i en blandad grupp från ett till fem år också.

Har förskolorna alltid haft åldersindelade?

Den ena förskolan har inte alltid haft åldersindelade grupper utan startade med ålderssammansättningen ett till fem år. Förskolan delade då lokaler med skolan och den ena delen av byggnaden var till för sexåringar och för årskurs ett till tre. För några år sedan flyttade skolan till andra lokaler och därmed blev den ena delen av byggnaden ledig och förskolan fick tillgång till hela huset. Eftersom det hade varit en skola fanns det till exempel inga skötbord i den delen av huset, rummen var mycket större och hade högt till tak, alltså inte lämpligt för småbarn. Samtidigt var det många barn i åldern ett till tre som stod i kö, då bestämdes det att man skulle dela upp dem i olika åldrar och ha de äldre barnen i skolans gamla lokaler.

Pedagogerna på den andra förskolan verkar, enligt deras svar, mer osäkra och ger olika svar på frågan om de alltid haft åldersindelade. Den ena pedagogen anser att de alltid haft det, medan den andra tror att de från början hade åldersblandade grupper med åldern ett till fem år. När det sedan blev många småbarn, började de ändra om i grupperna. Det bildades till en början en grupp med ett- till tvååringar, en med tre- till fyraåringar och en femårsgrupp.

Verksamheten i åldersindelade grupper

Utöver de dagliga rutinerna som vila och måltider så nämner alla pedagoger utevistelse som ett ofta förekommande inslag i verksamheten, även fri lek. Ett annat inslag som förekommer på båda förskolorna är att de arbetar med ett teknikprojekt, vilket innebär att en pedagog från varje förskola går en teknikkurs. Dessa pedagoger kommer därmed med nya idéer till verksamheten. På ena förskolans storbarnsavdelning arbetar de med detta ämne tillsammans med treåringarna från småbarnsavdelningen. De anser att treåringarna har lika stort utbyte av

att delta i teknikmomenten som de äldre barnen. De kanske inte förstår innebörden i allt, med det är ändå en upplevelse och erfarenhet. När de äldre barnen har teknik så har småbarnen samlingar med rim och ramsor och sagor. Grunden i verksamheten på storbarnsavdelningen på denna förskola är att miljön är uppdelad i stationer, vilket innebär att de exempelvis har en mattehörna, en bokstavshörna och en bilhörna. För att välja station använder de sig av ett aktivitetsschema där barnen får välja aktivitet. Varje aktivitet/station har endast ett visst antal platser. Detta hävdar en pedagog ska underlätta valet av aktivitet för barnen. Barnen använder aktivitetsschemat kontinuerligt och byter station själva. De ansvarar därför för vilka val de gör och hur länge de är vid varje station.

Den andra förskolan är uppdelad i två delar, en småbarnssida och en storbarnssida med två avdelningar vardera. På varje sida finns en lekhall centralt placerad mellan avdelningarna, vilket ger möjlighet till samarbete. Barnen kan leka tillsammans i lekhallen och pedagogerna kan hjälpa varandra, exempelvis vid lämning av barnen eller vid mellanmål. På storbarns-avdelningen arbetar de inte med något temaarbete, anledningen till detta är att de fått en stor grupp nya treåringar denna höst. Pedagogerna vill ge dessa barn tid till att komma in i verksamheten, barngruppen och en chans att lära känna pedagogerna innan de startar ett temaarbete. Däremot vävs språk och matematik in i verksamheten, vid exempelvis samlingar. Framst arbetar de utifrån barnen och anpassar rutiner efter barnens lek.

Har förskolorna en åldersanpassad miljö?

På småbarnsavdelningen på den ena förskolan anser de att de har anpassat miljön efter barnen. De har låga bänkar i barnens nivå och på hyllorna finns foton för att visa var varje sak ska stå, detta för att underlätta städningen för barnen. Det mesta materialet är tillgängligt, däremot inte målarfärg och pärlor, vilka tas fram vid lämpligt tillfälle. På storbarnsavdelningen på samma förskola anser pedagogen att det även där är en åldersanpassad miljö. Materialet är lätt att nå och barnens egen förmåga framhävs då de får klara mycket själva. De får, vid exempelvis målning, själva ta fram och plocka bort färger.

På den andra förskolan blev det som sagt ofrivilligt åldersindelad, då ena halvan av huset tidigare varit skola. Det blev naturligt två storbarnsavdelningar där, eftersom miljön inte är anpassad för småbarn. Det är stora ytor och stora rum som bättre passar för äldre barn. På dessa avdelningar har de materialet tillgängligt och pärlor och saxar kan stå framme, jämfört med på en småbarnsavdelning, påpekar en pedagog. *"Visst kan man ha pärlor och saxar framme på en småbarnsavdelning också, men det blir praktiskt jobbigare att hålla koll på materialet i förhållande till småbarnen"*, uttrycker samma pedagog. På småbarns-avdelningarna är det under en viss del av dagen mindre utrymme då många av de minsta sover, så i dessa rum har de begränsat med material. Det mesta materialet koncentreras därför istället till ett stort rum samt till lekhallen. I lekhallen har de olika stationer; dockvrå, en bygghörna och rutschkana och i det andra rummet finns pysselmaterial och ritmaterial. Pedagogen påpekar att om det finns många treåringar i en småbarnsgrupp så får man ge dem mer utmaningar, så att de inte tröttnar, såsom svårare pyssel eller spel. *"Under hösten kan man börja med lite enklare utmaningar för att sedan bygga på med lite svårare saker under året som går, allt eftersom vi ser vad de klarar av"*. Materialet som passar de små finns på en nivå så att de når det. Dock har de inte kommit till det stadiet i Reggio Emilia- inspirerande arbetssättet att ha allt på barnens nivå, anser samma pedagog. Hon tycker att varken pedagogerna eller barnen mår bra av att det ligger saker överallt.

”Om det står något framme så håller en ettåring bara ut det. Vem ska gå och plocka upp då? Vi orkar ju inte springa och plocka hela tiden och barnen orkar inte. Jag tror inte att barnen mår bra av det heller, att springa runt i allting som ligger hur som helst. Så kriterior och så, det har vi på högre hyllor och de som vill ha det, dem tar vi ner det åt.”

Om sakerna står på sin plats så är det enligt henne lättare att hitta dem och sedan att leka med dem. För att barnen ska kunna klara sig någorlunda själva så har de sänkt hatthyllorna i möjligaste mån så att barnen själva når sina kläder och saker. Även toaletten är anpassad för småbarn. De har tillverkat en trappa med handtag upp till toaletten så att det ska kännas säkrare och roligare för barnen att prova toaletten när de ska lära sig att sluta med blöja.

Kontakten med andra åldrar

På ena förskolan möts alla barnen på morgonen, då endast en avdelning öppnas, samt då barnen går över mellan åldersavdelningarna om de vill. Dock finns smitningsrisk när det gäller de små, så gränserna mellan avdelningarna är inte helt öppna. Speciellt treåringarna får gå över till de äldre barnen, eftersom treåringarna är splittrade över de två avdelningarna. Dessutom blandas åldrarna på eftermiddagen då de barnen som är kvar slås ihop och de dagar det är få barn på förskolan. De möts även ute på gården där alla barn leker. Detta sker på den andra förskolan också, att de möts i den gemensamma utemiljön, där leker de tillsammans, berättar en pedagog. På denna förskola är det meningen att barnen ska ha möjligheten att gå fritt mellan småbarnsavdelningarna och leka med varandra. Pedagogerna har märkt att till exempel treåringarna söker sig till varandra och leker över avdelningarna, de får på så vis lättare att hitta jämnåriga lekkamrater. Något som flera av pedagogerna svarar är att det är vanligt att de barn som har syskon på en annan avdelning går över dit.

Tvärgrupper

Enligt pedagogernas svar verkar det som att det är mer vanligt att man i en grupp med äldre barn arbetar med tvärgrupper, då verksamheten varje höst avbryts med inskolningar på småbarnsavdelningarna. Pedagogerna på ena förskolan berättar att de ska försöka ha tvärgrupper i vår när de på småbarnsavdelningen lärt känna de inskolade barnen bättre och barnen lärt känna pedagogerna och miljön. Med tvärgrupper menar de exempelvis att treåringarna på småbarnsavdelningen får gå iväg med de äldre barnen på storbarnsavdelningen; tre- till femåringarna, till exempel utflykter eller att de får välja mellan olika stationer. Dessa tvärgrupper har tidigare varit en dag i veckan. Även på den andra förskolan ser de svårigheter med tvärgrupper på småbarnsavdelning, då man måste *”börja om på ny kula varje höst”* eftersom det sker inskolningar då. *”Hela höstterminen går åt till att få ihop grupperna, att barnen ska känna sig trygga på sin avdelning och med oss personal och med de vanliga rutinerna och så vidare.”* Denna pedagog anser dessutom att det är personalkrävande att bara ha treåringar i en tvärgrupp och att det är orsaken till varför de inte har tvärgrupper. På den andra avdelningen med åldrarna tre till fem har de däremot tvärgrupper. Det kan vara att treåringarna får gå på utflykt tillsammans en gång i veckan, eller att fyra- och femåringarna får gå till närliggande skola och ha gymnastik. Pedagogerna är tilldelade en åldersgrupp och följer denna i tre år, för att sedan släppa barnen till skolan och börja om med en ny grupp treåringar. När de inte har tvärgrupper försöker de uppmuntra de äldre i storbarnsgruppen att hjälpa de yngre i samma grupp.

Läroplanen (Lpfö 98)

Alla pedagoger är överens om att det känns lättare att följa läroplanen med åldersindelade grupper. En pedagog anser att det måste vara lättare att göra det som står i läroplanen eftersom gruppen är åldershomogen. Samtidigt tycker hon att om åldersgruppen är blandad kan den lika gärna delas. Därmed skapas smågrupper i samma åldrar, på samma sätt som i en åldersindeldad grupp. Nackdelen kan då bli att om man som pedagog ska ha hela den åldersblandade gruppen samtidigt så blir det svårare att se allt och till exempel ge småbarnen lika mycket som de äldre barnen. Antingen får pedagogen gå ner på de yngre barnens nivå eller också får de bara flyta med och då blir det svårt att veta hur pass mycket de har snappat upp. En annan pedagog tycker att det är lättare att se barnen, att kunna ha material tillgängligt och att ha miljön anpassad för barnen i just den åldersgruppen. En tredje pedagog, som arbetar på småbarnsavdelning, tycker det är lättare att göra det bästa för de små då man som pedagog riktar in sig på dem, istället för att personalen ska splittra upp sig på flera olika åldrar. Det blir lättare att anpassa aktiviteter när barnen är i ungefär samma ålder och därför kunna lägga det på en nivå som passar dem. Den fjärde pedagogen tror att det är lättare att följa läroplanen för de äldre barnen. Hon tycker att det som står i läroplanen ibland kan kännas så stort och när hon ska fundera över vad det egentligen betyder och sedan ta ner det till barnen så kan det kännas svårt. Hon anser att det blir lättare att ta ner det till de äldre barnen i åldern tre till fem år.

Fördelar med åldersindelad

En pedagog som arbetat i en småbarnsgrupp anser att en fördel är att det blir lugnare för barnen. Anledningen till detta är att det inte blir lika många barn i gruppen och att det inte alls blir samma jäkt och stress. Deras småbarnsgrupp är på 15 barn och hade de haft en åldersblandad indelning så hade de säkert haft över 18 barn, tror hon. Hon tror även att om det hade varit en åldersblandad grupp så skulle det bli mer ruschigt på grund av att de äldre barnen springer omkring mycket. För personalen och planeringen ser hon det som en fördel att de bara har en åldersgrupp att tillgodose. Om de har en åldersblandad barngrupp så måste de tänka på alla åldrar och lägga upp verksamheten så att även de yngre förstår. Hon anser att de äldre barnen också behöver utmaningar och för att detta ska fungera måste man alltså dela gruppen i olika åldrar. Tre pedagoger anser att en fördel kan vara att materialet blir mer tillgängligt för barnen. En av dessa uttrycker att de äldre barnen till exempel kan ha sitt smålego framme utan att de yngre barnen kommer och stoppar det i munnen. En annan pedagog, som arbetar på en avdelning med barn i åldrarna tre till fem år, tycker att det är lättare att göra olika aktiviteter med dessa barn och att hon själv utvecklas mer med just äldre barn. Det är svårt att räkna till i en åldersblandad barngrupp, anser en av pedagogerna.

”Som personal tycker jag att man känner sig mer splittrad. Jag kände att jag inte räckte till för de äldre barnen för att de små tog för mycket tid, eftersom de kräver sin praktiska omvårdnad. Samtidigt kanske de små barnen blev lite åsidosatta när de här äldre barnen dundrade fram. De yngre vågade inte leka för att de äldre barnen tog så mycket plats. Då blev det ofta så att de små barnen satt på sidan och bara tittade i början. De gånger som de äldre barnen var på utflykt och de små var själva hemma på gården så blev det en helt annan lek bland barnen. De vågade helt plötsligt leka. Ja, annars stod de bara rakt upp och ner och tittade på storbarnen när de åkte cykel.”

För planeringens skull så underlättar det med åldersindelade grupper, anser alla fyra, eftersom spridningen på åldrarna inte är så stor. På den avdelning där en utav pedagogerna arbetar har

de delat upp grupper inom avdelningen; en femårsgrupp och en grupp med tre- till fyraåringar, för att underlätta planeringen ännu mer. En pedagog har femårsgruppen och två pedagoger har den övriga tre- till fyraårsgruppen. En annan pedagog tar upp vilostunden som ett exempel och att den stunden känns som ett stressmoment. Om man har en avdelning med spridda åldrar så blir vilorna ofta väldigt hattiga genom att några ska sova och andra ska ha läsvisa. Läsningen kanske även måste delas upp på de yngre och äldre barnen eftersom de har olika behov, plus att man ska hinna ta ut raster. Hon nämner också att tempot blir ett helt annat när gruppen är indelad efter ålder. De äldre barnen har ett högre tempo och de yngre barnen är lugnare i allt de gör och de får i en åldersindelad grupp chansen att behålla det. En tredje pedagog tycker att fördelen är att man kan rikta in sig mer på barnens intressen och sedan styra verksamheten efter detta, att man lättare kan nå barnen när dessa är på ungefär samma mognadsnivå. Hon anser att de yngre barnen har helt andra behov än de äldre och att de yngre som är ett till två år kanske inte har något behov av att vara med de äldre som är fyra till fem år, i alla fall inte en hel dag. Den största fördelen tycker hon är att det blir praktiskt enklare i åldersindelade grupper.

Nackdelar med åldersindelad

En pedagog anser att en nackdel skulle kunna vara att småbarnen inte får några att härma, inga förebilder att se upp till. På småbarnsavdelningen kan ett- och tvååringarna se upp till treåringarna. Men treåringarna är äldst och har inga äldre att se upp till på sin avdelning, därför gäller det att ge dessa treåringar extra utmaningar. Hon, och en annan pedagog, kan inte se några nackdelar för pedagogerna eller för planeringen. Ytterligare en pedagog påpekar att en nackdel skulle kunna vara att de yngre barnen inte får vara med de äldre och tvärtom. När de yngre går miste om detta samspel, missar de även utvecklingen som de äldre kan ge dem. Men just på den här förskolan har de så pass öppet mellan avdelningarna, att barnen kan gå emellan och genom det få kontakt med olika åldrar.

En nackdel med att arbeta i åldersindelade grupper kan, enligt en pedagog, vara att pedagogen inte utvecklas som person eller möter nya utmaningar om hon är kvar på samma avdelning en längre tid. Hon förklarar detta genom att det varje höst, när det kommer nya inskolningar, känns som att hon börjar om på ruta ett, likaså att man sitter och tragglar samma gamla sånger. Hon anser därför att det skulle vara skönt att ibland byta avdelning för att möta fler åldrar och andra utmaningar. På denna förskola har de pratat om detta alternativ, men som det ser ut nu så fungerar det inte praktiskt eftersom flera av personalen jobbar deltid och att det därför inte går att få ihop. En nackdel för barnen, som hon ser, är när de äldsta på småbarnsavdelningen blir kvar längre än vad som var tänkt, för att det inte finns plats på storbarnsavdelningen. Detta kanske leder till att de stagnerar en aning om de inte får komma vidare i sin utveckling och inte får tillräckligt med utmaningar. Hon tror också att de äldre barnen på småbarnsavdelningen, som under våren har tränats upp i att klara sig själva, kanske backar tillbaka en del i utvecklingen när det kommer många nya småbarn på hösten. Men hon anser samtidigt att detta fenomen även sker på en åldersblandad avdelning och att de faktiskt, rätt snabbt, kommer tillbaka till samma utvecklingsnivå igen. En nackdel som en annan pedagog pekar på är att man i en åldersindelad barngrupp inte har möjligheten att följa ett barn hela vägen, från det att barnet börjar till att det lämnar förskolan.

DISKUSSION

Syftet med denna studie var att undersöka vilka åsikter pedagoger har kring åldersindelade grupper i förskolan. De frågor vi ville undersöka var vilka för- och nackdelar det finns med denna gruppssammansättning och av vilken anledning studiens pedagoger har denna indelning. Vi vill med denna text diskutera resultatet i relation till litteraturen samt delge våra egna reflektioner kring resultatet.

Metoddiskussion

Vi hade som avsikt att få pedagogers åsikter om åldersindelade grupper i förskolan, vilket vi fick. Anledningen till detta kan vara att vi ställde tydliga frågor. Däremot var vi tvungna att tolka informanternas svar, då de ibland svarade otydligt och avslutade meningar innan de var slutförda. När informanterna vissa gånger tvekade i svaren, kände vi i efterhand att vi kanske gav något styrande följdfrågor och när deras meningar inte avslutats kunde vi ibland slutföra dessa. Kanske påverkade detta resultatet?

Vi såg en viss skillnad på hur utförliga informanternas svar var, vissa svarade mer utförligt medan andra var mer begränsade. Detta kanske beror på att den ena förskolan besöktes under en förmiddag och den andra under en eftermiddag. Alla informanterna är i ungefär samma ålder och har ungefär lika lång erfarenhet inom yrket. Vi frågar oss därför om resultatet hade blivit annorlunda om åldersskillnaden varit större. Hade en pedagog med mindre yrkeserfarenhet haft andra åsikter? En annan sak vi frågar oss är om vi fått mer omfattande svar och fler åsikter om vi valt förskolor där pedagogerna själva valt att övergå till åldersindelad.

Vi valde att inte skicka ut intervjufrågorna i förväg för att vi ville ha ett så spontant samtal som möjligt och att informanterna skulle få chans att ge sina egna åsikter, utan påverkan från andra. Skulle vi utföra dessa intervjuer igen hade vi valt att skicka ut information om intervjuens innehåll för att informanterna skulle ha en chans att förbereda sig och kanske känna ett lugn inför intervjun. Detta för att vi såg att vissa pedagoger hade svårt att fokusera och att de kändes oförberedda på de frågor vi ställde.

Slutligen ser vi en risk med att bara föra anteckningar eftersom viktiga delar av intervjun då kan missas. Eftersom vi använde oss av en bandspelare, fick vi med allting som sades och därmed borde tillförlitligheten öka. I vårt fall insåg vi att om det bara hade förts anteckningar så hade vi inte alls fått lika mycket resultat, då den av oss som antecknade inte hann skriva ner allt. Om den som antecknade dessutom hade genomfört intervjun så skulle detta antagligen medföra ett ännu fattigare resultat. Det skulle också kunna medföra ett sämre flöde i samtalet eftersom det blir avbrott för anteckningar.

Resultatdiskussion

Att anpassa verksamheten

I resultatet framkommer att det blir praktiskt enklare att arbeta i en åldersindelad barngrupp. En fördel som tas upp är att det går att anpassa miljön efter ålder, både för yngre och för äldre barn. Det gör att miljön ser olika ut för olika åldrar, i småbarnsgrupper plockar man bort t.ex. pärlor och saxar i säkerhetssyfte och i storbarnsgrupper kan man ha sådant tillgängligt och inom räckhåll. Enligt Lagrell (1991) kan miljön och material anpassas efter till exempel ålder

och utveckling i en åldersindelad grupp och barnen möter en ny miljö som är anpassad efter deras ålder när de byter avdelning. Vidare säger Lagrell att barn i olika åldrar har olika behov, olika möjligheter samt olika intressen och att pedagogen därför bör utgå ifrån barnens olikheter vid planering av aktiviteter. Resultatet visar att om gruppen har någorlunda samma intresse blir det lättare att styra verksamheten och nå barnen eftersom barnen är i ungefär samma ålder. Alla pedagoger i studien anser det lättare att följa läroplanen med gruppansättningen åldersindelad eftersom pedagogerna då kan rikta in verksamheten mot en specifik åldersgrupp. Att anpassa verksamheten efter ålder är även något som Lagrell (1991) tar upp vikten av.

Pedagogens roll

Utifrån resultatet kommer det också fram att det för personal och planering blir lättare att tillgodose en och samma åldersgrupp. Pedagogen slipper då känna sig splittrad och att ha känslan av att inte räkna till för att de små tar mycket tid och kräver mer praktisk omvårdnad. En annan fördel för pedagogen, enligt resultatet, är att denne främst ansvarar för en årskull. Detta är svårare i en grupp med ett- till femåringar eftersom det inte finns tillräckligt med personal för att täcka upp alla åldrar. Det är också lättare att anpassa aktiviteter efter ålder då barnen, i en åldersindelad grupp, är på ungefär samma nivå. Därför kan de delta i gemensamma aktiviteter på ett annat sätt än vad de kan i en åldersblandad grupp, där till exempel utvecklingsnivån har en större spridning. I en grupp med blandade åldrar kan det antingen bli för svårt för de yngsta barnen eller för lätt för de äldre. Lagrell (1991) anser att utvecklingsnivån för varje ålder bör vara utgångspunkten och att pedagogen varken ställer för höga eller för låga krav på varje barn. Både studiens pedagoger och Lagrell (1991) påvisar att barn i olika åldrar har olika behov. Enligt informanterna innebär en grupp med barn i samma åldrar färre behov för pedagogen att tillgodose. I en åldersblandad grupp ser pedagogerna en svårighet att räkna till vid stunden efter lunch, eftersom vissa barn ska sova, andra ska ha läsvisa, samtidigt som pedagogerna ska ha raster. I en åldersindelad grupp räcker det med två indelningar, medan en åldersblandad grupp ibland måste delas in i tre olika grupper.

Olikheter mellan åldrarna

Enligt resultatet blir det ett lugnare klimat i en småbarnsgrupp, eftersom de yngre barnen har ett lugnare tempo i allt de gör och att det är färre barn i en sådan grupp. Dessutom visar resultatet att det i en storbarnsgrupp är ett högre tempo och att det i en åldersblandad grupp kan vara ruschigt. Kan det genom detta, dras en slutsats att det är de äldre barnen som ökar tempot i en åldersblandad grupp? Pedagogerna i studien tar inte upp några nackdelar med det höga tempot i storbarnsgrupper, menar de då att det bara är de yngre barnen som behöver ett lugnare tempo? Det anses dessutom att de yngsta barnen inte har något behov av att vara tillsammans med de äldre barnen, åtminstone inte en hel dag. Kan detta också grunda sig på att de små barnen, enligt pedagogerna, behöver ett lugnare tempo? Enligt studien är en vanlig fördel med att dela in barnen efter ålder att de yngre barnen vågar leka mer när de är för sig själva och de äldre barnen kan leka ifred utan att de yngre stör. Studien visar också att barnen har fler jämnåriga kamrater att leka med. Resultatet tyder på att de flesta fördelarna är för de äldre barnen, alltså de i storbarnsgrupp. Lagrell (1991) anser att alla barn har rätt till en meningsfull verksamhet, oavsett om barnet är ett år eller fem. Frågan är då om alla barnen verkligen får en meningsfull verksamhet på en åldersindelad förskola eller om det bara är de äldre? Ses småbarnsavdelningen bara som förvaring och något som underlättar verksamheten för de äldre barnen? Uppfattas de små barnen endast som störande moment?

Utveckling hos barn och pedagoger

I resultatet framkommer mestadels fördelar med åldersindelade barngrupper, men några nackdelar kunde pedagogerna se. De yngre barnen får till exempel inga förebilder, ingen att härma, speciellt inte treåringarna på småbarnsavdelningarna. Barnen i de andra åldrarna får förebilder, men inte med lika stor åldersskillnad som det skulle bli i en åldersblandad grupp. Liksom treåringarna, är femåringarna äldst i sin grupp och har därför inga äldre barn som förebilder, men det skulle de inte ha haft i en åldersblandad grupp heller, så det blir ingen skillnad för dem. Åldersblandade grupper ger också en möjlighet till att utvecklas från att vara den som blir omhändertagen och hjälpt, till den som faktiskt hjälper någon annan (Vinterek, 2003). Pedagogerna antyder att de yngre barnen i en åldersindelad grupp utvecklas mindre än i en åldersblandad och samspelet mellan yngre och äldre barn saknas till en viss del. Detta sampel kan vara då ett äldre barn agerar som förebild eller hjälper ett yngre barn eller att ett yngre barn lär av ett äldre. Denna växling mellan att vara lärare och att vara den som lär sig, anser Williams (2006) vara en ideal situation. Enligt Vygotsky utvecklas barn snabbare när de samspekar med äldre barn (Lindahl, 1998). Doverborg & Pramling (1995) nämner däremot att barn, trots samma ålder, har olika erfarenheter och kan därför lära av varandra.

Treåringarna på småbarnsavdelningarna verkar, enligt resultatet, vara de barn som drabbas mest av åldersindelade barngrupper. Om det inte finns plats på storbarnsavdelningen när det är dags för de äldsta på småbarnsavdelningen att byta avdelning, så kan de stanna upp i sin utveckling om de blir kvar på småbarnsavdelningen. När det sker nya inskolningar tar dessa tid av pedagogerna och detta moment kan också, enligt resultatet, leda till att just treåringarna stannar upp i utvecklingen. En annan nackdel som tas upp är att pedagogerna inte har möjlighet att följa ett barn under hela förskoletiden i exempelvis deras utveckling. Åldersindelad kan även innebära att pedagogerna inte utvecklas som person eller möter nya utmaningar eftersom de hela tiden arbetar med samma åldersgrupp. Lagrell (1991) påpekar att då pedagogerna följer barnen över åldersindelade avdelningar så utvecklas de i takt med barnens utveckling. Men det krävs att pedagogerna sätter sig in i de olika åldrarna och utmanar sig själva, när det gäller att anpassa verksamheten efter barnens ålder.

Egna reflektioner utifrån resultatet

En sak som vi frågar oss är varför resultatet visar flest fördelar med åldersindelade grupper. Det förvånade oss att pedagogerna i princip inte hade några nackdelar alls att komma med. Kan detta vara för att de arbetar med åldersindelad och är nöjda med det? Vill de inte tala illa om sitt arbetssätt och därför försköna bilden av åldersindelade grupper? Eller har de inget kritiskt tänkande och därför inte reflekterat över vilka nackdelar som kan finnas?

Ingen av de förskolor som besöktes arbetar med tema eller tvärgrupper. Pedagogernas förklaring till detta var att inskolningar av förskolans nya barn tar tid från verksamheten och att pedagogen därför inte hinner med. Vi menar inte att det är ett måste att arbeta med detta, men att många förskolor idag gör det för att få en röd tråd i verksamheten och för att få ett samarbete mellan åldrarna. Vi fick inga direkta anledningar till varför pedagogerna inte arbetade med detta. Det verkade som att pedagogerna såg inskolningarna som ett hinder och att hela verksamheten stannade upp på grund av detta. Vi är medvetna om att detta kanske inte skildrar verkligheten på dessa förskolor, men det påpekades på båda förskolorna. Några av pedagogerna talade om att skjuta upp till exempel temaarbete till våren för att de nya barnen på både små- och storbarnsavdelningarna ska få chans att landa. Med de nya barnen avses inskolningarna på småbarnsavdelningen och treåringarna som byter avdelning. De ska få tid att komma in i verksamheten, bli trygga med pedagogerna och resten av gruppen. Istället för

att stanna upp verksamheten, kan det då inte vara bättre att ha en struktur på verksamheten så att barnen har någonting att känna sig trygga i? Enligt våra erfarenheter är barn anpassningsbara och vi tror inte att de behöver en hel termin på sig för att komma in i verksamheten. Ett temaarbete behöver kanske inte startas på en gång, men åtminstone efter halva terminen.

Vilka som gynnas mest av åldersindelade grupper verkar, enligt pedagogerna i studien, vara barnen. Vi kan se att det som gynnar barnen dessutom gynnar personal och planering, och det som gynnar personal och planering självantagligen gynnar barnen. Hela det pedagogiska arbetet ser vi som en cirkel, att de olika delarna hör ihop. Enligt vår erfarenhet anser vi att om pedagogernas arbete inte fungerar, blir planeringen bristande och barnen blir drabbade. Om pedagogernas arbete däremot fungerar, blir planeringen lättare att utföra och barnen får möjlighet att utvecklas och lära. Detta i sin tur kan leda till ökad motivation och vilja att som pedagog utveckla sig själv och verksamheten. Det borde innebära att åldersindelning är till fördel för både barn och pedagoger och dess planering.

Syftet med vår studie är uppnått, vi har tagit del av några pedagogers åsikter om åldersindelade grupper och fått svar på våra frågeställningar. Vi anser att vi, efter denna studie, har ett bra förråd med åsikter om åldersindelade barngrupper i förskolan, vilka vi kommer att bära med oss ut i yrkeslivet.

Vidare forskning

Vår tanke var från början att jämföra åldersindelade grupper med åldersblandade för att få fram för- och nackdelar med båda gruppansättningarna. Ett förslag till vidare forskning skulle därför kunna vara att jämföra dessa två. Undersökningen skulle kunna göras djupare och utökad genom att intervjua fler pedagoger från både åldersindelade och åldersblandade förskolor eller intervjua pedagoger med erfarenhet av båda gruppansättningarna. För att få en djupare inblick i hur verksamheten fungerar, kan observationer även göras på förskolorna.

KÄLLFÖRTECKNING

Doverborg, E., Ingrid Pramling. (1995). *Mångfaldens pedagogiska möjligheter*. Stockholm: Liber utbildning AB.

Kärrby, G. (1990). *Nya vägar inom barnomsorgen ; De äldre förskolebarnen : inläring och utveckling*. Stockholm: Utbildningsförlaget.

Lagrell, K. (1991). *Åldersindelade avdelningar i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Lindahl, M. (1998). *Lärande småbarn*. Lund: Studentlitteratur.

Läroplanen för förskolan, Lpfö98 (1998). Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Löfdahl, A. (2004). *Förskolebarnens gemensamma lekar – mening och innehåll*. Studentlitteratur: Lund.

Löfdahl, A. (2007). *Kamratkulturer i förskolan – en lek på andras villkor*. Stockholm: Liber AB

Pramling Svensson, I., Sonja Sheridan. (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Vinterek, M. (2003). *Åldersblandade klasser - Lärares föreställningar och elevers erfarenheter*. Studentlitteratur: Lund.

Williams, P. (2006). *När barn lär av varandra – samlärande i praktiken*. Författaren och Liber AB. Stockholm.

Elektroniska källor:

HSFR-Etikregler (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet. Hämtad från WWW 2009-12-16:
<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

BILAGA 1

Intervju – Åldersindelad i förskolan

Vilken utbildning har du?

Hur många år i yrket har du?

Hur gammal är du?

Vad har du för erfarenhet av åldersindelade grupper i förskolan?

Vilken ålder på barnen arbetar du med?

Varför har ni åldersindelad?

Hur ser er verksamhet ut? *Hur arbetar ni?*

Hur är kontakten med barn i andra åldrar? *Tvärgrupper?*

Hur är miljön planerad? *Åldersanpassad?*

Vad ser du för fördelar med åldersindelad?

För pedagoger?

För barn?

För planering?

Vad ser du för nackdelar med åldersindelad?

För pedagoger?

För barn?

För planering?

När man ser till läroplanen, känns det lättare eller svårare att följa den med åldersindelade barngrupper?

Har ni alltid haft åldersindelad?

Om nej; Varför har ni övergått till åldersindelad?

Vill du tillägga något?

BILAGA 2

Våra råd inför och under en intervju

Dessa råd har vi utifrån föreläsningar, erfarenheter och Stukát (2005) utformat som stöd vid intervjutillfällen.

- Ta kontakt med den som ska intervjuas i god tid och kom överrens om när och var intervjun ska hållas.
- Tänk noga igenom vilka frågor du vill ställa och hur dessa är formulerade. Det kan vara bra att ha några lättare frågor till en början som får den intervjuade att komma in i samtalet. Se även till att ha frågorna nedskrivna.
- Ha papper, penna och/eller bandspelare nära tillhands. Se till att pennan fungerar och att det finns nya batterier i bandspelaren.
- Välj ut en avskild och lugn plats med så få störande moment som möjligt.
- Informera innan intervjun att det är frivilligt att svara på frågorna och att den som intervjuas när som helst under intervjun kan avbryta.
- Informera innan intervjun om vad den kommer att användas till och om den som intervjuas kommer att vara anonym eller inte. Även hur lång tid det kommer att ta.
- Var noga med att inte ställa ledande frågor.
- Var beredd på att ställa följdfrågor om så behövs.
- Tänk på kroppsspråket, lyssna intresserat och ha en avslappnad inställning så att den intervjuade känner sig bekväm nog att svara på frågorna på ett öppet sätt.